

**Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor
Partes Distributæ Pars ...**

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. IV. De Discordia, Contentione & Schismate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

hominibus modicum lucrum seu bonum invicem invidentibus. Et quoniam affectus invidiæ consistit in sola displicentia ex motivo præmissio conceptâ, non sufficit juxta Arriaga d. 47. n. 28. ut sit mortaliter malus, ea materia, quæ in voluntate efficaci sufficit ad peccatum mortale, v. g. etsi furari unum florenum esset mortale, non ideo erit mortale alteri unum florenum invidere, etiam deliberatè.

23. *Emulatio- nes & invidia merca- torum dis- cernuntur.*

Sæpe etiam transit in emulationem; & tunc non est per se peccatum. Sicut solent mercatores invidere, quod vicinorum officinæ frequententur suis neglectis; non tam dolentes de alieno lucro (quod eis bene cupiunt) quam quod ipsi eo careant. Possent enim licitis modis emtores ad suam officinam invitare, & optare, ut eam frequentent, adeoque dolere de carentia lucri, præsertim si indigeant. Periculolum tamen id est: partim quia facilè detractionibus aliisve malis artibus utuntur ad emtores ab aliis divertendos; partim quia interdum dolent ac invident absolute, sic ut quamvis non ideo magis frequen- taretur officina ipsorum, malient non frequen- tari officinam vicinorum, ut scilicet hæc ratione habeant socios calamitatis.

24. *Quid fra- terna cha- ritate in- videntiæ.*

Supremum autem invidiæ peccatum est invidia fraternæ charitatis juxta Marchant To. 2. Tract. 6. Tit. 2. quest. 1. Adnotat. 2. consistens in hoc, quod dona sancti Spiritus, fidei scilicet spei & charitatis doleamus proximo inesse: sive quod apprehen- damus inde minui æstimationem nostram: sive quod diabolicâ malitiâ optemus nobis solis inesse. Inter hujusmodi peccata recen- set, quod quis persequatur alium justum, eò quod reputetur melior, aut magnificat ob virtutum excellentiam, vel quod vi- ta illius videatur actiones nostras condem- nare.

25. *An Invidia sit peccatû capitale, & que vitia generet.*

Invidia (quæ juxta Augustinum sup. est filia vanæ gloriæ seu superbiæ) est ipsa quo- que mater plurimum vitiortum, ideoque inter capitalia peccata recensetur à Gregorio 31. M. al. c. 17. alias 31. D. Thoma, & reliquis Theologis: generat enim odium, susurra- tionem, detractionem, exultationem in adversis proximi, & afflictionem in ejus prosperis, non quatenus præcisè minuunt propriam gloriam, sic enim sunt ipsamet invidia, sed quatenus eveniunt contra con- natum invidi. Denique invidia etiam gene- rat homicidium: prout invidia Cain oc- casso fuit fratrigidii; similiter invidia filio- rum Israel adversus Joseph tanta fuit, ut eum ad necem quærent. Prout etiam Christum Judæi ex invidia tradiderunt Præfidi Gentili.

QUESTIO IV.

De Discordia, Contentione & Schismate.

QUEMADMODUM concordia est con- sensus animorum & voluntatum; sic discordia est discrepantia seu dissensio ani- morum seu voluntatum. Quæ quia ex di- versis principis vel causis oriri potest, ali- quando potest esse justa, & actus virtutis, aliquando injusta & peccatum. Justa est discordia, quæ quis ab altero dissentit in hæresi, aut errore contra bonos mores. Item quæ non consentit alteri in volunta- te malè faciendi. E contra discordia ali- cujus, qui ex protervia dissentit ab eo, qui sanam doctrinam fidei & morum tradi- dit, & qui per mandatorum observantiam Dei & proximi bonum promovere con- natur, est iniqua & peccatum. Potest etiam dari discordia indifferens, ut si quis discordet ab alio, qui secum vult ire am- bulatum. Fieri præterea potest concordiam in bono per accidens tolli, ut quando duo sincere intendunt honores Dei vel bonum proximi, unus per actum, alter per ejus omissionem; unus quod putet actum ad hoc esse utiliozem, alter ejus omisso- nem; & in his est consensio voluntatum circa finem, & dissensio opinionum circa media.

26. *Quid dis- cordia & quom va- ria.*

Discordia irrationabilis & peccamino- sa interdum est contraria charitati, inter- dum aliis virtutibus, à quibus oritur obli- gatio consentiendi alterius voluntati. Sic tenetur subditus ex obedientia consentire voluntati superioris: unde si discordet, peccat contra obedientiam. Similiter re- netur debitor consentire voluntati cre- ditoris, & certo tempore ei satisfacere; quod si non faciat, illa discordia est pec- catum contra justitiam.

27. *Opposi- tes sunt virtutibus.*

Hic verò de illa sermo est, quæ op- ponitur concordia, quæ facit charitatem, quæ multorum corda conjungit in ali- quod unum verè bonum, & consequen- ter quatenus opponitur charitati, estque dissensio voluntatum circa bonum, in quod ex charitate obligamur consentire. Est autem hoc peccatum grave ex genere suo, tum quia opponitur charitati: tum quia ad Galat. 5. inter mortalia opera carnis recensentur dissensiones: tum quia inter eos, quos odit singulariter Deus, statuit Scriptura eum qui seminat inter fratres dis- cordias Prov. 6. Lædij hoc vitium pacem ex charitate servandam inter communiter in eadem familia aut communitate vi- ventes, aut inter eos qui sunt in eodem collegio Consiliiarii, Rectores &c. mul- tumque impedit profectum & bonum com-

28. *Quomodo opponatur charitati.*

commune. Estque prudenter iudicandum de gravitate mai ex charitatis obligatione vitandi, attentis circumstantiis.

29. Contentio quid, quod simplex, an, quando & qualiter peccaminosa.

Contentio generaliter sumpta significat quemvis vehementem donatum, communiter tamen significat concertationem, sive verbis, sive pugnis vel armis fiat. Hic autem fumitur pro concertatione sive disputatione verbali, praesertim vehementiori. Haec potest ex varia intentione fieri. Primum pro defensione veritatis. Secundum exercitii gratia: & haec utraque est laudabilis, nisi per accidens per immodestiam vitietur. Tertio assumi potest, ut veritas serio oppugnetur; quae si spectet ad fidem vel bonos mores, contentio illa est mortalis: aliam non solet esse mortalem, sed peccatum veniale contra veracitatem, ut si impugnetur veritas aliqua Philosophica. Quartum ut alter irriteretur, & publice confundatur, eiusque auctoritas evertatur: & tunc est contra charitatem, nisi confundendus sua auctoritate alios in errore retineat. Et generatim quando animorum discordia repugnat charitati, eidem repugnat correspondens contentio, velut actus quidam exterior discordiae internae. Quare Contentiones recensentur inter opera carnis ad Gal. 5.

30. Quid schisma.

Schisma vocabulum origine graecum, significans generatim scissionem seu divisionem, ex usu Ecclesiae significat divisionem, qua quis se voluntarie dividit seu separat ab unitate Ecclesiae, servata Christiani nominis professione. Unde scindit unitatem Ecclesiae schismaticus, quatenus se aliove ab ea dividit, de reliquo tamen ipsa universali Ecclesia in sua unitate quoad membra, quae continet, semper remanente.

31.

Potesse esse sine haeresi non contra.

Quia vero unitas Ecclesiae exigit partim unitatem fidei, partim communionem membrorum in eodem externo cultu ac Sacramentis, & praesertim subordinationem ad idem supremum caput: ideo fieri potest schisma dividendo se ab unitate fidei, potest quoque fieri fidei retentione. Unde omnis haeresis habet conjunctum schisma, non contra, ut recte Hieronymus in c. 3. ad Tit. Augustinus l. de fide & Symbolo c. 10. qui enim retentione fidei recederet ex malitia plane ab obedientia Pontificis canonice electi, & tamquam talis ab Ecclesia agniti, nec communicare vellet membris ei subditis, esset schismaticus, non haereticus.

32. Schisma in veteratim sibi degenere in haeresim.

Quamvis schisma inveteratum solet degenerare in haeresim, ut recte notavit Hieronymus sup. dicens: Nullum schisma non sibi aliquam confingit haeresim, ut recte ab Ecclesia recessisse videatur. Per inductionem posset ostendi.

33. Signanter autem de Donatistis notavit Augustinus Haeresi 69. quod postquam

schisma tentantes, conatque intrudere in Cathedram Carthaginensem Majorinum loco Caeciliani (cuius obiciebant crimina non probata) causa coram Melchiade Papa cecidissent, pertinaci dissensione firmata schisma in haeresim verterunt, contententes Ecclesiam universalem perisse, extra partem Donati, quasi pollutam, contagione criminum Caeciliani eiusque adherentium. Postea quoque lapsi sunt cum Novatianis in anabaptismum Catholicorum. De quo etiam videri potest Baronius ad annum 321. asserens primum ex Traditoribus Schismaticos, postea in deterius prolabantes haereticos evasisse. Ut proinde ignorem quo fundamento dixerit Arriaga d. 47. sect. 4. n. 36. Donatistas virtualiter incepisse per haeresim (de qua tamen non notantur ab Augustino aut Baronio) negantem licere lapsos poenitentes ad Ecclesiam recipere.

matici, quam haereticis.

Quidquid oppositum insinuat Arriaga.

Schismatici Graeci sunt veri haereticis.

33. Schisma interdum condistinguitur contra haeresim.

Similiter schisma Orientalis Ecclesiae in varias haereses degeneravit: ut proinde etiam Graeci vulgo Schismatici appellantur, verè tamen non minus quam alii haeretici nomine haereticorum insigniri mereantur.

Frequenter autem solet schisma condistingui contra haeresim, prout etiam Augustinus sup. Hieronymus sup. & in c. 1. Amos & alii Patres distinguere solent inter Haereticos & Schismaticos: & tunc in definitione Schismatis ponenda esset haec similisve particula. Retentam ejusdem fidei Catholica professione.

34. Varii schismatis modi declarantur.

Potest porro schisma fieri per hoc, quod una pars se separet à sola unitate membrorum seu ab aliis Ecclesiae membris, & non expressè à capite. Qui tamen modus rarus est in Ecclesia. Potest etiam per hoc, quod se separet à capite, & non à membris. Potest denique, se separando ab utriusque. Perinde autem est, sive separatio verbis, sive factis, sive explicitè, sive implicitè fiat, ostendendo se nolle Ecclesiam, vel Pontificem quæ talem recognoscere. Quare schismaticus est, qui formaliter non vult Pontificem recognoscere ut superiorem, eive tamquam tali obedire: qui eligit aut eligere tentat Pseudo-Papam, eive adhaeret, eiusque sequacibus, segregans se ab iis qui Pontificem agnoscunt, & ab eius obedientia alios abducens: qui Synodum generalem sine auctoritate Papae congregare, aut legitime dissolutam restaurare, leges universales Ecclesiae praescribere, & similia facere praesumit.

35. Varii à schismate excusantur.

Non est tamen proprie Schismaticus hoc ipso quo quis excommunicatur: non enim ipse se segregat à coetu fidelium & obedientia Pontificis, sed ob aliquam culpam invitatus ab Ecclesia eicitur. Idem est de eo qui recedit ab obedientia particularis

cularis Prælati, etiam Episcopi aut Cleri, si cum aliis Ecclesiis & Pontifice communicet; utpote non sparans se ab unitate universalis Ecclesiæ. Est tamen ibi schisma imperfectum & inchoatum, quod proficitur & completur, quando quis propterea non vult communicare cum iis, qui communicant cum tali Episcopo, prout supponuntur communicare ceteri fideles; ipsumque fidelium caput. Similiter non est schismaticus, qui non vult ex malitia, ira, infirmitate aut simili ratione præceptis, præsertim aliquibus (quid ni etiam omnibus? quamquam id non sit natum fieri in eo, qui sincerè Papam recognoscit) Pontificis non obedire, ceteroqui eum tamquam caput recognoscens; uti neque, si conetur excutere jugum Pontificis tamquam Domini temporalis loci, aut si refugiat subire iudicium Pontificis præterendo partialitatem ejusdem. Idem denique est, si recedat ab obedientia Pontificis propterea, quod probabiliter putet non esse Papam: cum sanè etiam Ecclesiæ consistare debeat legitima electio Pontificis, antequam teneatur eum pro tali agnoscere.

36.
An Papa
possit fieri
schismaticus.

Dubitatur verò ab aliquibus, an Papa possit esse schismaticus? Respondetur autem passim Affirmativè, quantum est ex natura Schismatis. Colligi potest, partim ex eo, quod juxta receptam doctrinam possit fieri hæreticus; hoc autem non fiat sine schismate: partim quòd possit se velle separare à communione ceterorum Episcoporum & fidelium, ipso corpore Ecclesiæ in sua unitate permanente; quemadmodum ipsum in ea permanet Sede vacante: partim quòd possit nolle manere Pontifex, & tamen non velit subesse noviter eligendo, sed conferat se ad privata Hæreticorum aut Schismaticorum conventicula. Immo Sylvius q. 39. art. 3. Coninck & alii asserunt Pontificem excidere per Schisma, uti per hæresim à Pontificatu. Et favet Cyprianus Epist. 52. de Novatianis Pseudo-Episcopo Romano dicens: *Episcopatum tenere non possit, etiamsi Episcopus prius factus, à cœpiscoporum suorum corpore & Ecclesia unitate desisteret.* Deus tamen avertet (uti confidimus) ne quando legitimus Pontifex Schisma faciat; quin potius ipse est, qui hætenus ab aliis attentata compressit.

37.
Quale peccatum sit
schisma.

Est porò Schisma peccatum gravissimum contrarium; aded ut nunquam leve esse possit (seclusà imperfectà deliberatione) se ab universali Ecclesia sejungere, ejusque caput non recognoscere: sicut non datur levis fornicatio, homicidium, & similia peccata completa. Estque contrarium charitati, juxta sanctos Patres & Doctores, idque specialiter, quia dissolvit & lacerat unitatem Ecclesiæ,

quam Charitas facit ac præcipit. Quam quidem unitatem servandam tam arcta est obligatio, ut Dionysius Alexandrinus apud Eusebium Hist. Eccles. l. 6. c. 35. verè dixerit: *Oportueret quidem etiam pati omnia, pro eo ne scinderetur Ecclesia Dei.* Præter peccatum contra charitatem potest adesse peccatum contemptus potestatis Papalis, aut hæresis, si sit Schisma hæreticum, aliave circumstantia specialis.

Pœnæ Schismaticorum sunt variae. Prima (quæ desumitur ex Cypriano relato c. Didicimus 24. q. 1.) est privatio omnis jurisdictionis spiritualis, v. g. absolvendi, dispensandi, dandi indulgentias &c. Potestas tamen Ordinis (quæ jure divino adhæret characteri indelebili) manet, estque impedita quoad licitum. Non sufficit autem juxta Variorum sententiam, ob majus bonum fidelium, delictum, etiam manifestum, ante sententiam Ecclesiæ, seu denuntiationem nominatim faciendam, saltem post Concilium Constantiense Extrav. Ad evitanda, saltem nisi ultrò ipsi manifesteque recedant ab eo officio, quod habebant, ad Hæreticorum aut Schismaticorum conventicula transeuntes. Quod addit Sylvius sup. ed quòd cum Ecclesias suas deserunt, palamque ad Schismaticorum castra deficiunt, non videatur opus ullà in ipsos sententià: Concilium enim loquitur de illis, qui & inter Catholicos versantur, & in officiis suis permanent. Ita ille.

Secunda pœna est excommunicatio lata sententiâ in Bulla Cœnæ. Et si ea seclusà fuerit satis controversum, an Schismaticis esset jure imposita excommunicatio plusquam ferendæ sententiæ; v. vide re est apud Azorium 1. P. l. 8. c. 20. quaest. 6.

Tertia, inhabilitas ad beneficia in futurum obtinenda c. Quia diligentia, de electione. Quod etiam juxta sententiam Bonacina, Sanchez & aliorum passim (estque varii contradicant) locum habet in Schismaticis per penitentiam emendatis, nisi accedat dispensatio Papæ, vel (dum delictum occultum est) Episcopi. Denique ordinati à Schismaticis suspenduntur ab usu ordinum per illos collatorum c. 1. de Schismaticis, ubi tales ordines irritantur, quatenus obstaculum ponitur licito usui. Privandus quoque est beneficio vel dignitate Ecclesiastica, qui illud à Schismaticis accepit c. 1. de Schismaticis. An autem hæc procedant, supposità denuntiatione, colligi potest ex statim dicto.